

Konsolidovaná účetní závěrka (2. část)

Daniel Horad

V prvním díle této trilogie jsme se věnovali teorii. Možná trochu nudné, nicméně nezbytné. Článek končil přehledem jednotlivých kroků, které nás měly od této šedé teorie přenést k zelené praxi. Pojdme věnovat těmto krokům prostor, který si minimálně zaslouží.

Přijměme předpoklad, že jsme si uvědomili povinnost sestavit konsolidovanou účetní závěrku, identifikovali jsme společnosti, které dohromady tvoří konsolidační celek, a zvolili pro každou tuto společnost tu správnou konsolidační metodu. Nakonec jsme to i všem členům konsolidačního celku oznámili. Tu radostnou zprávu, že vedle standardní individuální účetní závěrky budou spolupracovat i na závěrce konsolidované. Všichni vědí, co mají dělat a kdy mají výsledky své práce odevzdat. A tak už se můžeme s radostí vrhnout do vlastní konsolidace.

Pro téměř jakoukoli práci potřebujeme znalosti a vybavení. Znalosti nechme na chvíli stranu a řekněme si něco k onomu vybavení, jinými slovy jak budeme reálně konsolidovat a co k tomu jako nástroj můžeme využívat.

V čem spočívá tabulková metoda

Pokud zrovna nemáte k dispozici speciální programové vybavení pro sestavování konsolidované účetní závěrky, budete velmi pravděpodobně odkázáni na nějakou variantu tabulkového kalkulátoru, řekněme například Excelu. Konsolidaci lze pak sestavit v zásadě jediné hlavní a několika pomocných tabulkách s následující strukturou:

- 1 **Hlavní konsolidační tabulka**, ve které co řádek tabulky, to řádek konsolidované rozvahy a výkazu zisku a ztráty. Přitom nezapomeňte, že konsolidovaná rozvaha má některé řádky navíc. Jsou to řádky obsahující:
 - **kladný a záporný konsolidační rozdíl** jako součást dlouhodobého nehmotného majetku,
 - **cenné papíry v ekvivalenci** začleněné do dlouhodobého finančního majetku,
 - **konsolidační rezervní fond a podíl na výsledku hospodaření v ekvivalenci** jako nové položky vlastního kapitálu; konsolidační rezervní fond je obvykle součástí fondů ze zisku, zatímco podíl na výsledku hospodaření v ekvivalenci doplní výsledek hospodaření běžného účetního období.
 - položky zcela nové kategorie pasiv obvykle vložené mezi vlastní kapitál a cizí zdroje nazývané souhrnně **menšinový vlastní kapitál**; těmito položkami jsou menšinový základní kapitál, menšinové kapitálové fondy, menšinové fondy ze zisku včetně nerozděleného zisku a neuhrazené ztráty minulých let a menšinový výsledek hospodaření běžného účetního období.
- Své řádky „navíc“ má i výkaz zisku a ztráty, a to následující:
- **zúčtování kladného, resp. záporného konsolidačního rozdílu** jako položky obvykle následující za odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku a

- rozbor celkového konsolidovaného výsledku hospodaření, kdy povinnými součástmi jsou **menšinový podíl na výsledku hospodaření a podíl na výsledku hospodaření v ekvivalenci**, už dobrovolným nicméně logickým řádkem navíc je **konsolidovaný výsledek hospodaření za účetní období bez vlivu menšinových podílů** tak, aby i z výkazu zisku a ztráty bylo zřejmé, jaký výsledek hospodaření náleží mateřské (a tedy i konsolidující) společnosti.
- 2 **Tabulka základního vyloučení** obsahující informace o pořizovací ceně investice a pořízeném vlastním kapitálu dceřiné společnosti a z toho vyplývajícím konsolidačním rozdílu. Hlavním účelem této tabulky bude „zafixovat“ tyto hodnoty i pro další období, neboť se obvykle nemění. A budeme-li mít stanoven konsolidační rozdíl, pak i průběh jeho odpisů v čase.
 - 3 **Podíly v ekvivalenci** pro výpočet cenných papírů v ekvivalenci, podílu na výsledku hospodaření v ekvivalenci a konsolidačního rezervního fondu. Na rozdíl od předchozí tabulky bude tato dostávat každý rok nový obsah, kdy spojovacím prvkem jednotlivých let bude vývoj konsolidačního rezervního fondu.
 - 4 **Vyloučení krátkodobých vzájemných vazeb a vyloučení dlouhodobých vzájemných vazeb**, ke kterým se podrobněji dostaneme ve třetí části tohoto cyklu článků, pro teď alespoň tolik, že tyto tabulky obsahují přehled a především vzájemné odsouhlasení vzájemných rozvahových a výsledkových vazeb, které jsou následně vyloučeny v hlavní konsolidační tabulce.
 - 5 Samostatnou kategorií vzájemných vazeb jsou **dividendy** vyplacené dceřinou společností mateřské společnosti. Protože má tato kategorie vzájemných vazeb svá specifika, je vhodné jim i věnovat zvláštní prostor v naší tabulkové struktuře.
 - 6 **Konsolidační úpravy**, tedy operace ovlivňující konsolidovanou rozvahu a konsolidovaný výkaz zisku a ztráty nad rámec již zmíněného základního vyloučení a vyloučení vzájemných vazeb. I jim se budeme věnovat ve třetí části cyklu článků důkladněji a vysvětlíme i jejich zachycení v tabulkové metodě.

Vraťme se k hlavní konsolidační tabulce, kdy jsme se zatím věnovali jen její struktuře co do řádků. Zatímco řádky vytvářejí strukturu našich základních výkazů, sloupce odpovídají postupu prací v konsolidaci. Autorovi tohoto článku se osvědčila následující posloupnost sloupců:

- 1 **Identifikace jednotlivých řádků**, tedy označení řádku a jeho název, tedy například B.I.9 – Kladný konsolidační rozdíl.
- 2 **Souhrnné hodnoty za běžné a minulé účetní období**, kdy hodnoty za minulé období jsou jednoduše opsány z předchozí konsolidované účetní závěrky a hodnoty za běžné období jsou přeneseny z konce této hlavní konsolidační tabulky. Otázkou je proč je umisťovat i na začátek tabulky, opakovat je. Důvodem je základní metoda odhalování svých vlastních omylů, a to srovnáním běžného a minulého období. Při své práci neustále uvidíte, jak si na tom například stál goodwill v minulém i běžném období a můžete reagovat na jeho nepřiměřené či neobvyklé změny. Prosté srovnání vás například může přivést k tomu, že jste pozapomněli promítnout nějakou konsolidační úpravu provedenou v minulých obdobích, resp. že nastala situace dost možná nějakou novou konsolidační úpravu vyžadující.
- 3 **Individuální účetní závěrky** společností zařazených do konsolidačního celku, a to hned dvakrát. Poprvé se jedná o skutečně prosté opsání hodnoty z rozvahy či výkazu zisku a ztráty dceřiné společnosti, a to v měně, ve které je tato individuální účetní závěrka sestavena. Do druhé hodnoty vztažené ke každé jednotlivé společnosti již lze promítnout přepočtení na měnu konsolidované účetní závěrky (k tomu podrobněji v následující kapitole) i metodu

konsolidace – pokud je společnost konsolidována plně, pak celá hodnota z individuální účetní závěrky, pokud poměrně, pak polovina hodnoty, pokud ekvivalencí, tak nic. Výsledkem přenosu hodnot z individuálních účetních závěrek je prostý součet jako základ pro další práci na konsolidaci

- 4 **Úpravy prostého součtu** hodnot převzatých z individuálních účetních závěrek společností zahrnutých do konsolidačního celku. Jinými slovy promítnutí dopadů vyplývajících z pomocných tabulek popsaných výše v této kapitole. K tomu doplňme základní informaci, a to že všechny tyto pomocné tabulky musí poskytovat takové podklady, aby byl jejich dopad do aktiv a pasiv konsolidované rozvahy totožný. Tedy i v konsolidaci a jejím zpracování musíme neustále dodržovat základní bilanční rovnice, vedle rovnosti aktiv a pasiv i rovnost výsledků hospodaření zjištěných z rozvahy a výkazu zisku a ztráty.
- 5 **Konsolidované hodnoty** zjištěné jako očištěné prostého součtu hodnot z individuálních účetních závěrek a jejich úprav, případně zaokrouhlené na požadované řády, tisíce či miliony měnových jednotek.

Konsolidace se tak skutečně „vejde“ do jedné základní tabulky. Výhodou této metody je, že vidíte celou konsolidaci s jejími hlavními kroky stále před sebou a snadněji se tak orientujete a i dohledáváte své případné překlepy a omyly.

Cizí měny v konsolidaci

V minulé kapitole jsme narazili na případ, kdy individuální účetní závěrka společnosti zahrnuté do konsolidačního celku může být sestavena v jiné měně, než je měna konsolidace. Naše národní účetní předpisy se této situaci moc nevěnují, proto se nechme alespoň částečně inspirovat Mezinárodními standardy účetního výkaznictví (IFRS).

Mezinárodní účetní standard IAS 21 mimo jiné stanovuje tzv. reportovací měnu, tedy měnu, ve které společnost prezentuje svou účetní závěrku a tato měna je odlišná od měny pro účetní jednotku přirozené, tzv. funkční. Jedním z účelů takové prezentace účetní závěrky je například zahrnutí společnosti do konsolidace, kdy reportovací měna je totožná s měnou konsolidované účetní závěrky. Toho můžeme využít i naší situaci.

Převod z původní, funkční, měny na reportovací je poměrně snadný. Veškeré pozice v rozvaze jsou přeceněny závěrkovým kurzem, pozice ve výkazu zisku a ztráty jsou přepočteny kurzem platným k datu každé jednotlivé transakce. Zatímco tedy pro rozvahu platí poměrně jednoduchý propočet, výkaz zisku a ztráty znamená, alespoň na první pohled, komplikace, neboť přepočítat každou transakci může být poměrně komplikované nehledě na skutečnost, že při konsolidaci obvykle pracujeme s individuální účetní závěrkou, případně obrátovou předvahou konsolidované společnosti, nikoli se seznamem všech jejích transakcí zaznamenaných v deníku.

V praxi se tak obvykle využívá pro přepočet výkazu zisku a ztráty průměrný kurz pro účetní období. Tento postup v sobě zahrnuje jistou míru nepřesnosti, kterou můžete snížit na únosnou míru následujícími postupy:

- 1 Pokud je činnost dceřiné společnosti významně ovlivněna **sezónností**, například se jedná o obchodní společnost prodávající zboží pouze v měsících s teplým počasím, lze zmíněné

nepřesnosti částečně eliminovat aplikací nikoli ročního průměru na roční souhrn nákladů a výnosů, ale použitím například čtvrtletních nebo měsíčních průměrných kurzů na čtvrtletní nebo měsíční obraty. Variantou k tomuto postupu je i metoda, kdy na roční obraty nákladů a výnosů aplikujeme průměrný směnný kurz vypočtený z kurzů jen za ony jarní, letní a podzimní měsíce.

- 2 Vyskytla-li se v konsolidovaném roce života dceřiné společnosti nějaká objemem **významná transakce** jako například odprodej významného dlouhodobého majetku, tvorba či rozpuštění významné rezervy a podobně, přepočteme tuto transakci aktuálním kurzem k jejímu datu a na zbytek položek opět aplikujeme průměrný kurz.

Jedná se skutečně pouze o snížení nepřesnosti způsobené zjednodušeným přepočtem původní měny individuální účetní závěrky na měnu konsolidace. Nicméně tento postup zároveň vychází z úvahy, že většina transakcí promítnutých v účetnictví vychází z odhadů, koneckonců i lineární odpis dlouhodobého majetku není ničím jiným než podíl přesně zjištěné pořizovací ceny a odhadnuté doby používání. Proto je únosná míra nepřesnosti akceptovatelná.

Ke smíření se se zachováním takové „chyby“ v konsolidaci nám mimo jiné mohou opět pomoci IFRS, které ve svém koncepčním rámci, tedy jakémisi souhrnu východisek, na základě kterých jsou standardy tvořeny, definují princip cost versus benefit – náklady na zjištění nějaké informace nemají převyšovat užitek z této informace. Volně přeloženo – zpřesňujeme převod individuální účetní závěrky z její původní měny na měnu konsolidace jen do té míry, dokud jsou dopady tohoto zpřesňování znát ve zvyšující se vypovídající schopnosti konsolidované účetní závěrky.

Rozvahu jsme přepočítali závěrkovým kurzem a výkaz zisku a ztráty dejme tomu průměrným kurzem. Chceme-li zachovat bilanční rovnost, a to bychom měli chtít, musíme se nějak vypořádat s rozdílem ve výsledcích hospodaření, který nám vznikne. Vyřešíme ho pomocí dvou následujících kroků:

- 1 v rozvaze prezentujeme výsledek hospodaření ve výši, v jaké je prezentován ve výkazu zisku a ztráty, tedy zjištěný přepočtem pomocí průměrného kurzu a
- 2 vzniklý rozdíl vykážeme jako zvláštní položku kapitálových fondů z přecenění s patřičným komentářem v příloze je konsolidované účetní závěrce vysvětlující náš postup při práci s cizími měnami.

K převodům z cizích měn se sluší doplnit ještě dvě poznámky. Tou první je zdroj používaných směnných kurzů. Obecně lze konstatovat, že je vhodné využívat kurzy centrální banky země nebo regionu, ve které se nachází mateřská společnost. Přeci jen se jedná o její konsolidovanou účetní závěrku. Pokud se tedy společnost z vrcholu pyramidy konsolidačního celku nachází v České republice, nabízí se kurzový lístek České národní banky, pokud na Kypru, můžeme použít kurzy vyhlášené Evropskou centrální bankou. Při volbě používaného kurzového lístku nicméně nezapomínejme na náš zdravý selský rozum. Pokud se mateřská společnost z různých důvodů nachází na Maltě, nicméně významná většina aktivit konsolidačního celku probíhá v České republice, je korektnější využít informace naší lokální centrální banky a zohlednit tak skutečnosti o rozložení aktivit.

Druhá poznámka se týká přepočtu základního vyloučení, kterému se podrobně budeme věnovat v následující kapitole. Vzhledem ke stálosti základního vyloučení, kterou si zdůvodníme, je vhodné zachovat i stálost používaných kurzů pro přepočet. V konsolidační praxi se osvědčilo pro základní

vyloučení používat kurz aplikovaný v prvním roce konsolidace. Nicméně směnný kurz měn se vyvíjí a tak nám budou v letech následujících nutně vznikat rozdíly vyplývající z toho, že celou rozvahu přepočteme aktuálním závěrkovým kurzem s výjimkou položek vstupujících do základního vyloučení, u které zachováme „historický“ kurz. Co s rozdílem? Podle názoru autora tohoto článku se jako nejvhodnější postup jeví aplikace výše zmíněného pravidla pro vyřešení rozdílů vznikajících při použití jiných kurzů pro rozvahu a pro výkaz zisku a ztráty. Tedy prezentace i tohoto kurzového rozdílu v kapitálových fondech z přecenění opět s příslušným komentářem v příloze ke konsolidované účetní závěrce.

Základní vyloučení při plné metodě konsolidace (... konečně konsolidujeme)

Postavte si vedle sebe dvě jednoduché rozvahy mateřské a dceřiné společnosti, kdy matka v dceři vlastní 100% akciový podíl. A sečtěte je. Co Vám vyjde?

Ve většině položek rozvahy se zřejmě doberete korektních hodnot. Sečtete-li například zásoby, které vlastní mateřská společnost, se zásobami uloženými ve skladech dcery, získáte představu o hodnotě celkových zásob skupiny. Na tom není nic překvapivého, o tom právě konsolidace je.

Zkusme druhý pokus a sečtěme dlouhodobé finanční investice s rozhodujícím vlivem. Tímto součtem získáme hodnotu, která bude mimo jiné obsahovat i to, co mateřská společnost investovala do své dceřiné společnosti. Pokud si připomene výchozí úvahu konsolidace, tedy že se snažíme o účetní závěrku, jak kdyby konsolidační celek byl jednou entitou, těžko interpretovat finanční investice s rozhodujícím vlivem mimo jiné i vlastněním sama sebe. A to zde není ani slovo o vlastním kapitálu, kam by se nám prostým součtem promítly i položky, kde dceřiná společnost prezentuje vklady matky.

Máme-li se tvářit, že konsolidovaná účetní závěrka je závěrkou jednoho fiktivního podniku, musíme provést tzv. **základní vyloučení**. Tedy eliminovat na straně jedné finanční investici vykazovanou v rozvaze mateřské společnosti a na straně druhé vlastní kapitál v dceřiné společnosti, který mateřská společnost za svou investici nabyła. Protože i konsolidovaná účetní závěrka je výsledkem podvornosti, můžeme základní vyloučení charakterizovat účetním zápisem:

vlastní kapitál MD | finanční investice Dal

Zkusme to na jednoduchém příkladu. Jeho zadání bude následující:

- mateřská společnost založila dceřinou společnost vkladem ve výši 100
- drží v ní tak 100% akciový podíl

Jak bude vypadat konsolidace? Z předchozích kapitol jistě tušíte, že 100% akciový podíl signalizuje využití plné metody konsolidace. Pojdme ji tedy provést, a to prostřednictvím tabulkové metody:

Položka	Mateřská společnost	Dceřiná společnost	Prostý součet	Základní vyloučení	Konsolidované hodnoty
Finanční investice	100	0	100	-100	0
Zbylá aktiva (mimo finanční investice)	300	170	470		470
Vlastní kapitál (mimo výsledek hospodaření)	150	100	250	-100	150
Výsledek hospodaření	20	5	25		25
Závazky	230	65	295		295

Z aktiv (v tabulce pojmenovaných jako zbylá aktiva) nám v konsolidaci zůstala pouze aktiva jako dlouhodobý hmotný či nehmotný majetek, zásoby, pohledávky, peněžní prostředky a další. Položky, které má ta která společnost z konsolidačního celku a které reprezentují buď nějaký konkrétní majetek, nebo vztahy vůči třetím stranám. Naopak nám zcela zmizela finanční investice, již tedy neprezentujeme informaci, že vlastníme sami sebe.

Podobně lze nahlížet i na pasiva, proto se přesuňme rovnou k vlastnímu kapitálu. Vlastní kapitál očištěný o výsledek hospodaření běžného období je na úrovni vlastního kapitálu mateřské společnosti. Porovnáme-li to s realitou, je to korektní informace, neboť dceřiná společnost je čerstvě založenou firmou a velmi pravděpodobně tak nemá jiné složky vlastního kapitálu než ty, které vznikly při jejím založení. A je lhostejno, zda se jedná pouze o základní kapitál nebo například emisní ážio či rezervní fond tvořený dodatečným vkladem jediného akcionáře. Takže vlastní kapitál dcery nám v konsolidovaných hodnotách nemá co pohledávat a je tak správné, že se nám základním vyloučením „ztratil“.

Příklad je úmyslně koncipován tak, že výsledek hospodaření běžného období je samostatnou položkou. Dceřiná společnost za dobu byt' krátké existence vytvořila výsledek ve výši 5, čímž přispěla konsolidovanému výsledku. Zatímco vlastní kapitál, který vznikl či byl nabyt v souvislosti s finanční investicí, eliminujeme pomocí základního vyloučení, vlastní kapitál vzniklý posléze už v konsolidovaných hodnotách zůstává.

Základní vyloučení v sobě skrývá jednu významnou výhodu. Stanovuje se v období, kdy se dceřiná společnost stala součástí konsolidačního celku. A pokud nedochází ke změnám investice matky v dceři, nemění se ani základní vyloučení.

V doposud komentovaném příkladu nabyla matka dcery založením. To má své výhody, neboť v takových případech se finanční investice v mateřské společnosti rovná té části vlastního kapitálu, který vznikl založením. Základní vyloučení je tak jednoduché a provádí se tak, jak bylo naznačeno v tabulce výše.

Zkusme si situaci zkomplikovat a zadání pozměnit. Náš podíl v dceřiné společnosti bude stále 100%, vlastní kapitál dceřiné společnosti k okamžiku jejího pořízení konsolidující mateřskou společností bude rovněž stále 100, nicméně dceřinou společnost mateřská firma nezaložila, nýbrž koupila. Kupní cena byla dohodou smluvních stran stanovena na 120. Jak bude vypadat základní vyloučení, ukazuje následující přehled:

- z dlouhodobých finančních investic vyloučíme 120 jako pořizovací (kupní) cenu podílu v dceřiné společnosti a
- z vlastního kapitálu vyloučíme 100 jako hodnotu vlastního kapitálu dceřiné společnosti v okamžiku její akvizice mateřskou společností.

Na první pohled je zřejmé, že něco nefunguje – z aktiv jsme vyloučili 120 a z pasiv 100. Naším cílem je korektní rozvaha obsahující rovnost aktiv a pasiv, proto rozdíl ve výši 20 budeme v konsolidované účetní závěrce prezentovat jako v našem případě kladný konsolidační rozdíl. Konsolidace tabulkovou metodou tedy bude při tomto pozměněném zadání vypadat takto:

Položka	Mateřská společnost	Dceřiná společnost	Prostý součet	Základní vyloučení	Konsolidované hodnoty
Finanční investice	120	0	120	-120	0
Kladný konsolidační rozdíl			0	20	20
Zbylá aktiva (mimo finanční investice)	280	170	450		450
Vlastní kapitál (mimo výsledek hospodaření)	150	100	250	-100	150
Výsledek hospodaření	20	5	25		25
Závazky	230	65	295		295

Aktiva a pasiva se ustálila na hodnotě 470 a jsou si opět rovna. Splňujeme tedy základní postuláty podvojného účetnictví a můžeme se na konsolidační rozdíl podívat podrobněji.

Goodwill versus základní vyloučení

Základní vyloučení můžeme zjednodušeně definovat jako číselné vyjádření rozdílu mezi skutečnou hodnotou finanční investice vyjádřené kupní cenou a hodnotou investice vyplývající z účetnictví. Kladný konsolidační rozdíl tak informuje uživatele konsolidované účetní závěrky o tom, že souhrnná hodnota akvizované dceřiné společnosti je vyšší než účetní ocenění jednotlivých aktiv snížené o ocenění jednotlivých závazků. Přepíšeme-li výše uvedené do vzorce, můžeme konsolidační rozdíl vyjádřit takto:

$$\text{Konsolidační rozdíl} = \text{Kupní cena} - (\text{Aktiva} - \text{Závazky v účetní hodnotě}) * \text{Pořizovaný podíl v \%}$$

Na položce konsolidačního rozdílu je patrně nejlépe vidět **odlišný přístup ke konsolidaci podle našich národních předpisů a podle IFRS**. Zatímco české účetní předpisy definují v zásadě technickou položku konsolidačního rozdílu, který může nabývat kladných i záporných hodnot, aniž by se výrazně měnila technika práce s ním, IFRS na tomto místě používají termín goodwill. Nejedná se ovšem o pouhou terminologickou odlišnost, rozdíl najdeme především v obsahu této položky. Goodwill lze vzorcem popsat takto:

$$\text{Goodwill} = \text{Kupní cena} - (\text{Aktiva} - \text{Závazky v reálné hodnotě}) * \text{Pořizovaný podíl v \%}$$

První ze dvou rozdílů je vidět na první pohled. Zatímco konsolidační rozdíl pracuje s účetním oceněním, tedy s hodnotami převzatými z individuální účetní závěrky dceřiné společnosti, goodwill pracuje s hodnotami reálnými. Dopad si můžeme představit na příkladu stroje, který dceřiná společnost nevyužívá a tak ho v souladu s účetními předpisy za pomoci opravné položky přecenila na nulovou hodnotu. Představme si situaci, kdy mateřská společnost kupuje akciový podíl v dceřiné společnosti mimo jiné právě díky uvedenému stroji, pro který má využití v některé z jiných svých společností. V takovém případě má pro ni zcela jistě vyšší než nulovou hodnotu a v rámci akvizice tento stroj tak přecení. Porovnáme-li dopady takového příkladu na konsolidační rozdíl, dojdeme k následujícím hodnotám:

Položka	Kupní cena	Ocenění stroje	Ocenění zbývajících aktiv a závazků	Hodnota konsolidačního rozdílu / goodwillu
Konsolidační rozdíl	100	0	70	30
Goodwill	100	20	70	10

Část konsolidačního rozdílu se přesunula do goodwillu a ocenění stroje je zachyceno již ne v poněkud abstraktní položce dlouhodobého nehmotného majetku, ale jako součást majetku hmotného, v položce strojů.

Druhý rozdíl vyplývá z následné práce s konsolidačním rozdílem a goodwillem. Konsolidační rozdíl se odepisuje do výsledku hospodaření běžného období po dobu dvaceti let, pokud neexistují nějaké důvody pro to, aby byla doba odepisování zkrácena. Je lhostejné, zda se jedná o konsolidační rozdíl kladný či záporný, pro každý z nich se stanoví odpisový plán.

Na rozdíl od výše zmíněného se v postupu podle IFRS nejprve vyhodnocuje, zda kupní cena převyšuje podíl na rozdílu aktiv a závazků oceněných reálnou hodnotou nebo je naopak menší než tento rozdíl. V případě kladného výsledku výše uvedeného vzorce vzniká skutečný goodwill, který se v souladu s IFRS neodepisuje. Neznamená to, že musí nutně existovat věčně, v souladu se standardem IAS 36 se pravidelně testuje, zda si udržuje svou hodnotu. A v případě, že z testu vyjde závěr, že hodnota goodwillu se snížila, zaúčtuje se jednorázový odpis ve výši tohoto snížení. Obecně lze konstatovat, že pokud investice plní očekávání zohledněná při stanovení kupní ceny, goodwill žije dál. Pokud očekávání naplňována nejsou, goodwill se pomocí zmíněných mimořádných odpisů snižuje.

Pokud vyjde výsledek záporný, znamená to, že mateřská společnost koupila svůj podíl v dceřiné společnosti levněji, než je jeho reálná hodnota. K tomu může dojít ze dvou hlavních důvodů. Bohužel obvyklejším důvodem je, že se při zjišťování reálné hodnoty pozapomnělo na nějakou nepříjemnost obsaženou v dceřiné společnosti. Mohou to být uzavřené nevýhodné smlouvy na zakázky, probíhající soudní spor, očekávaný dopad ručení za třetí stranu apod. I tyto položky je nutné v akviziční rozvaze dceřiné společnosti zohlednit tvorbou přeceněním aktiv či zohledněním dodatečných rezerv. Záporná hodnota se tak sníží či přímo překloupí do kladných čísel a jsme zpět u goodwillu.

Pokud nám i po výše uvedené kontrole vyjde rozdíl záporný, dosáhli jsme tzv. výhodné koupě. Prodávající byl zřejmě v nějaké tísní, potřeboval prodat rychle či levně, kupujícímu se podařil výborný kup. V takovém případě uznávají IFRS vypočtený záporný rozdíl jako jednorázový výnos v roce akvizice a tento výnos spojují právě se zúročením vyjednávací pozice a nikoli s oceněním akvizované společnosti jako takové. Všimněte si, že zdroje tohoto rozdílu leží mimo tuto akvizovanou společnost, obvykle právě vyplývají z nevýhodné pozice prodávajícího, tak proč tuto výhodu promítat dlouhodobě.

Nicméně vraťme se k českému konsolidačnímu rozdílu a práci s ním. O několik odstavců výše bylo uvedeno, že **základní dobou odepisování konsolidačního rozdílu**, kladného i záporného, je dvacet let. Tuto lhůtu ovšem musíme zkrátit, pokud k tomu máme důvody. A o jaké důvody se může jednat? Uveďme několik příkladů za všechny:

- akvizovaná společnost uzavřela těsně před převodem akciového podílu výhodnou smlouvu na dodání výrobků, tato smlouva se týká období následujících čtyř let. Je pravděpodobné, že prodávající tuto uzavřenou smlouvu promítne v navýšení požadované kupní ceny za akciový podíl, nicméně v účetnictví se zakázka samotná ještě nestihla nijak projevit. Vzniká konsolidační rozdíl, u kterého se zdá být odpovídající doba odepisování rovná době kontraktu, tedy čtyř let.
- akvizovaná společnost má nevyčerpané daňové ztráty minulých let, u nichž z důvodu nejistoty uplatnění těchto ztrát nevykazovala odloženou daňovou pohledávku. Mateřská společnost má na základě svých plánů s dceřinou společností přiměřenou jistotu, že tyto nevyčerpané daňové ztráty uplatní a je tak ochotna za akciový podíl připlatit. Opět vzniká kladný konsolidační rozdíl, jehož odepisování by mělo být navázáno na očekávaný průběh čerpání daňových ztrát.

- z nastavení u akvizované společnosti vyplývá, například díky nevýhodným zakázkám, které bude muset realizovat, že v několika následujících letech bude ve ztrátě. Celkové ztráty byly odhadnuty a byla o ně patřičně upravena domluvená kupní cena. Není zřejmé, kdy se ztráty v účetnictví akvizované společnosti promítnou a není tak tedy ani dopředu možné nastavit odpisový plán v tomto případě záporného konsolidačního rozdílu. A ani to není potřeba, nastaví-li mateřská společnost jeho odepisování v konsolidaci tak, že odpis konsolidačního rozdílu bude vždy ve výši ztráty příslušné dceřiné společnosti, a to až do výše úplného vyčerpání (odepsání) konsolidačního rozdílu. Odpis tak bude v konsolidaci kompenzovat negativní efekty dceřiné společnosti, se kterými se ovšem počítalo při stanovení kupní ceny. Naopak po vyčerpání celého konsolidačního rozdílu se již naplno projeví případné ztráty, které jsou již způsobeny novým akcionářem, ať jeho původně špatným odhadem nebo neschopností původní situaci změnit.

O způsobu odepisování konsolidačního rozdílu se pojednává i v příloze ke konsolidované účetní závěrce. Nicméně té se budeme souhrnně věnovat v poslední části tohoto cyklu článků.

Základní vyloučení při poměrné metodě

Víme, jak konsolidovat při použití plné metody. Umíme stanovit konsolidační rozdíl. Pokusme se obojí aplikovat na situaci, kdy je pro konsolidaci určena poměrná metoda, tedy kdy společnost ovládají společně dva vlastníci, z nichž jeden bez druhého neudělá nic.

V prvním díle byla poměrná metoda popsána tak, že se do konsolidované rozvahy a konsolidovaného výkazu zisku a ztráty načítá pouze poměrná hodnota aktiv a pasiv odpovídající poměru na vlivu, obvykle jedna polovina. Naše účetní předpisy tak prezentují konsolidovanou dceřinou společnost tak, že neovládáme její aktiva a pasiva celá (jak prezentuje plná metoda konsolidace), ale jen jejich část.

Vše bude srozumitelnější na příkladu s následujícím zadáním:

- kupní cena akciového podílu 50 % je 70 a
- celkový vlastní kapitál dceřiné společnosti k datu akvizice je 100.

Jak bude vypadat konsolidace tabulkovou metodou?

Položka	Mateřská společnost	Dceřiná společnost	Prostý součet s promítnutím poměrné metody konsolidace	Základní vyloučení	Konsolidované hodnoty
Finanční investice	70	0	70	-70	0
Konsolidační rozdíl				20	20
Zbylá aktiva (mimo finanční investice)	30	250	155		155
Vlastní kapitál	100	100	150	-50	100
Závazky	0	150	75		75

Už na úrovni prostého součtu jsme promítlí to, v čem se poměrná metoda konsolidace liší od metody plné. Aktiva a pasiva konsolidované dceřiné společnosti jsme načítali jen ve výši jejich poloviny, takže například prostý součet zbylých aktiv jsme stanovili výpočtem $30 + 250/2 = 155$.

K hodnotě konsolidačního rozdílu jsme se nicméně dostali již tradiční aplikací vzorce z předchozí kapitoly:

$$\text{Konsolidační rozdíl} = \text{Kupní cena ve výši 70} - (\text{Aktiva ve výši 250} - \text{Závazky ve výši 150}) *$$

$$\text{Pořizovaný podíl ve výši 50\%} = 20$$

K poměrné metodě jen dodejme, že zatímco metoda plné konsolidace nebo ještě blíže nepopsaná metoda ekvivalence je obvyklá i v jiných účetních standardech, poměrná metoda konsolidace je více diskutabilní a například IFRS ji takto nepoužívají.

A co s ekvivalencí

Třetí konsolidační metoda vychází z předpokladu, že sice máme v dceřiné společnosti z účetního pohledu zajímavý vliv, tento nám ale nestačí k tomu, abychom dceřinou společnost ovládali. A neovládáme-li společnost, neovládáme ani její aktiva a pasiva a nemůžeme je tak prezentovat v konsolidované účetní závěrce.

Jak ale zobrazit situaci, kdy máme majetek, který nám může přinášet prospěch obvykle ve formě dividend či podílů na zisku? Inspirovat se můžeme individuální účetní závěrkou, která takové podíly prezentuje jako cenné papíry přeceněné podle aktuálního stavu vlastního kapitálu dceřiné společnosti. Uvedme si to na příkladu s následujícími parametry:

- kupní cena akciového podílu 30 % je 50 a
- celkový vlastní kapitál dceřiné společnosti k datu akvizice je 80.

A opět použijme tabulkovou metodu konsolidace:

Položka	Mateřská společnost	Dceřiná společnost	Prostý součet s promítnutím ekvivalenční metody konsolidace	Základní vyloučení	Konsolidované hodnoty
Finanční investice	50	0	50	-50	0
Cenné papíry v ekvivalenci				24	24
Konsolidační rozdíl			0	26	26
Zbývá aktiva (mimo finanční investice)	90	150	90		90
Vlastní kapitál	140	80	140		140
Závazky	0	70	0		0

Nová položka cenných papírů v ekvivalenci prezentuje podíl ve společnosti s podstatným vlivem, která je konsolidována pomocí metody jak jinak než ekvivalence. Ocenění této položky je poměrně jednoduché, neboť se jedná o prostý součin vlastního kapitálu konsolidované dceřiné společnosti a velikosti podílu na ní v %. V našem případě tedy násobíme částku 80 podílem 30 %.

Konsolidační rozdíl jsme spočetli pro nás již tradičním způsobem:

$$\text{Konsolidační rozdíl} = \text{Kupní cena ve výši 50} - (\text{Aktiva ve výši 150} - \text{Závazky ve výši 70}) *$$

$$\text{Pořizovaný podíl ve výši 30\%} = 26$$

V případě konsolidace společností metodou ekvivalence se na konsolidační rozdíl poměrně často zapomíná s tím, že se tento rozdíl přesunuje do konsolidovaného vlastního kapitálu, konkrétně do výsledku hospodaření. Nicméně to není korektní postup, jak vyplývá z výše popsaného významu této položky. I v případě pořízení podílu reprezentujícího podstatný vliv je vhodné v konsolidované účetní závěrce ukázat, zda ocenění tohoto podílu ve srovnání s účetními hodnotami akvizované společnosti je kladné či záporné.

U předchozích dvou metod jsme na tomto místě končili, u ekvivalenční metody si ale ukážeme i další rok konsolidace. Je tomu proto, že zatímco u plné či poměrné metody prostě jen dál pokračujeme ve sčítání a základního vylučování, u metody ekvivalence vzniká zcela nová položka, a to výsledek hospodaření v ekvivalenci, resp. konsolidační rezervní fond.

Výsledek hospodaření v ekvivalenci není ničím jiným, než naším podílem na konsolidovaném výsledku hospodaření dceřiné společnosti. Pokračujme dále v nastaveném příkladu s tím, že dceřiná společnost dosáhla v prvním společném účetním období výsledku hospodaření ve výši 9, což se projevilo nárůstem jejích zbylých aktiv. Všechny ostatní položky pro jednoduchost zůstanou na původní úrovni a pro konsolidační rozdíl jsme na základě úvahy nastavili dobu odepisování pět let:

Položka	Mateřská společnost	Dceřiná společnost	Prostý součet s promítnutím ekvivalenční metody konsolidace	Základní vyloučení	Konsolidované hodnoty
Finanční investice	50	0	50	-50,0	0,0
Cenné papíry v ekvivalenci				26,7	26,7
Konsolidační rozdíl			0	20,8	20,8
Zbylá aktiva (mimo finanční investice)	90	159	90		90,0
Vlastní kapitál (mimo výsledek hospodaření)	140	80	140		140,0
Výsledek hospodaření		9		-5,2	-5,2
Výsledek hospodaření v ekvivalenci				2,7	2,7
Závazky	0	70	0		0,0

Jednotlivé částky ve sloupci Konsolidované hodnoty jsme získali následujícím způsobem:

- finanční investice je zcela vyloučena, proto nulová hodnota
- cenné papíry v ekvivalenci odpovídají podílu 30 % na aktuálním vlastním kapitálu dceřiné společnosti, tedy $80 + 9 = 89$. Výsledek je tedy 26,7
- konsolidační rozdíl ve výši 26 jsme převzali ze základního vyloučení z předchozího roku, navíc jsme promítli jeho první odpis ve výši 1/5, neboť stanovená doba odepisování je pět let; odpis tedy činí 5,2
- zbylá aktiva ve výši 90 jsou tvořena výhradně aktivy mateřské společnosti, stejně tak i vlastní kapitál mimo výsledku hospodaření,
- mateřská společnost neměla žádný výsledek hospodaření, výsledná hodnota -5,2 je tak tvořena pouze výše komentovaným odpisem konsolidačního rozdílu,
- podíl na výsledku hospodaření dceřiné společnosti je 30 % z 9, tedy 2,7
- a konečně závazky jsou nulové stejně jako závazky mateřské společnosti.

A pokračujme dalším rokem, kdy dceřiná společnost dosáhla výsledku hospodaření ve výši 12:

Položka	Mateřská společnost	Dceřiná společnost	Prostý součet s promítnutím ekvivalenční metody konsolidace	Základní vyloučení	Konsolidované hodnoty
Finanční investice	50	0	50	-50,0	0,0
Cenné papíry v ekvivalenci				30,3	30,3
Konsolidační rozdíl			0	15,6	15,6
Zbylá aktiva (mimo finanční investice)	90	171	90		90,0
Vlastní kapitál (mimo výsledek hospodaření)	140	89	140	-5,2	134,8
Výsledek hospodaření		12		-5,2	-5,2
Konsolidační rezervní fond				2,7	2,7
Výsledek hospodaření v ekvivalenci				3,6	3,6
Závazky	0	70	0		0,0

Postupy pro zjištění jednotlivých částek ve sloupci Konsolidované hodnoty je obdobný předchozímu roku. Proto se soustředíme na jedinou novou položku, kterou je **konsolidovaný rezervní fond**. Do něj se přesunul výsledek hospodaření v ekvivalenci předchozího roku a je tak svým způsobem fondem ze zisku, v němž se akumulují podíly na pohybech ve vlastním kapitálu dceřiné společnosti s výjimkou samotného výsledku hospodaření.

Přehledem práce s jednotlivými konsolidačními metodami tak končí druhý ze série článků věnovaných konsolidaci. Nicméně konsolidační postupy nekončí, a tak přijde na řadu i třetí část, ve které se budeme věnovat minoritním akcionářům, vylučování vzájemných vazeb, konsolidačním úpravám, konsolidovanému cash-flow a příloze ke konsolidované účetní závěrce.